

14

הצדקות נורמטיביות למוסד הענישה – מועד בתס"ח

1. (א) מהם מאפייני מוסד הענישה וכיצד הם באים לידי ביטוי בתיאוריות הענישה השונות? (15 נק')

תשובה:

- עפ"י אנטוני פלוי למוסד הענישה חמישה מאפיינים: (1) טיפול נוקשה; (2) בעקבות הפרה של כללים משפטיים; (3) כלפי אותו אדם שהפר את החוק; (4) הביצוע של העונש הוא על ידי אחרים; (5) על ידי בעלי סמכות.
- גיואל פיינברג מוסיף מאפיין נוסף והוא העונש מביע סלידה, חוסר תמיכה, גינוי ותוכחה מהמעשה.
- תיאוריות של הצדקה צריכות להצדיק את הפרקטיקה המכונה "עונש". בהקשר הנ"ל חשובה ההבחנה בין לתאר את מוסד הענישה לבין להצדיק את מוסד ומאפייניו המרכזיים. על הקשר בין השניים ניתן ללמוד במיוחד מפיינברג המוסיף מאפיין נוסף למוסד ואת המאפיין הנ"ל ניתן להצדיק אם משתמשים בתיאוריה האקספרסיבית למוסד הענישה.
- יישום לגבי התייחסות התיאוריות השונות למאפיינים.

12
15

(ב) מדוע נדרשת הצדקה למוסד הענישה? (15 נק')

- ההצדקה נעשית לאור הנחות רקע: בענייננו מוסד העונש מעלה חזקה של אי מוסריות לאור פגיעה קשה בחירות האדם ובכבודו.
- דג'סטמן שני מושגים של כבוד
- סגל

14
15

(ג) מה כוללת הדרישה להצדקת מוסד הענישה וכיצד ניתן לדעת כי אכן עמדנו בה? (25 נק')

- מדוע ביצוע של עבירה מצדיק גרימת סבל לאותו אדם.
- מדוע המדינה היא זו שצריכה להעניש.
- התאמה לאינטואיציות בסיסיות.
- הקושי בעמידה בדרישת ההצדקה נובע מקיומו של המעגל ההרמוניטי.
- (ד) הסבירו והדגימו כיצד עונה תורת הגמול הפשוטה לדרישת ההצדקה. (15 נק')
- אינטואיציות בסיסיות: אשמה מוסרית היא תנאי נחוץ לעונש
- העונש צריך להיות בהתאם לעבירה
- תורת הגמול והאינטואיציה/טענת היסוד של "מגיע להם לסבול"
- תפקיד המדינה הוא אכיפת המוסר – פרפקציוניזם
- תיאור הקשיים: המפטון סיוויק, הארט ואחרים.

25
15

15
15

2. (א) הסבירו בקצרה את עיקרי תיאורית ההסכמה של נינו, ועימדו על יתרונותיה וחסרונותיה תוך מתן דוגמאות רלוונטיות. (15 נק')

- עיקרי התיאוריה: סטיה מחלוקה צודקת מקום שאדם הסכים (חוזים והסתכנות מרצון בנזיקין).
- אדם מסכים לתוצאות הנורמטיביות הנובעות ממעשיו ומבחירותיו.
- יתרונות: וולונטריות וכיבוד האוטונומיה: עונש אינו דבר הנופל על אדם בשל גורל אכזר, אלא קשור לרצונו של אדם ולהחלטותיו.

ההנחה הבסיסית היא שיש להעניש את האדם על עבירה

5
15
• חסרונות: אובדן הדרישה לפרופורציות אלו של העונש; לא תואם ענישה על עבירות נעדרות מודעות; האומנם ביצוע עבירה מהווה הסכמה לעונש? (נוזיק הברחה בין איום לבין הצעה).
(ב) מדוע, על פי רוב, נחשבת תיאורית החלוקה הצודקת עדיפה על תיאורית ההסכמה?

- הטענה כי עבריינים מסכימים להיענש נראית מגוחכת – קאנט וקובר.
- תיאורית החלוקה הצודקת לוקחת בחשבון גורמים אחרים אבל אינה נסמכת על זיהוי הסכמה.
- גם נינו עצמו נסמך על קיומה של חלוקה צודקת והוגנת כבסיס להצדקה על בסיס הסכמה כך שלבסוף התיאוריה שלו כוללת נראית כחלק מתיאוריה של חלוקה צודקת ולא של הסכמה.

(15 נק')